VAN DE REDACTIE

De jubileumbundel is verschenen.

De in het Januarinummer 1949 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Maandblad in het vooruitzicht gestelde jubileumbundel is thans gereed. Het bleek noodzakelijk de stof over twee delen te splitsen: I Bedrijfshuishoudkunde, II Accountancy.

Met deze uitgave heeft de redactie zich een tweeledig doel gesteld. Allereerst een bij het jubileum passende manifestatie, waarbij als het ware verantwoording wordt afgelegd van het aandeel, dat het Maandblad gedurende de achterliggende 25 jaar heeft gehad in de ontwikkeling van de accountancy en de bedrijfshuishoudkunde in Nederland. Voorts was gebleken, dat nog steeds regelmatig, zowel in vakkringen als bij studerenden, belangstelling bestaat voor vele bijdragen, welke in de loop van deze 25 jaar in het Maandblad werden gepubliceerd; de redactie meent veler wens te vervullen, nu deze bijdragen beter toegankelijk worden.

De uitgever heeft de uitgaaf keurig verzorgd en de prijs zo laag mogelijk gesteld, opdat het werk zijn bestemming op ruime schaal zal bereiken. De redactie hoopt, dat de kloeke boeken veel ter hand zullen worden genomen en een plaats zullen vinden in de bibliotheek van velen.

VERVANGINGSWAARDE EN PRIJSPOLITIEK IN HEDEN EN VERLEDEN

door Prof. Dr H. J. van der Schroeff

De beroering in de wereld in de tijd waarin wij leven heeft niet nagelaten op de economische toestand haar sporen achter te laten, welke zich aftekenen in onrust en spanningen in het prijsverloop, dat daarvoor als een gevoelige graadmeter kan worden beschouwd. Scheen nog niet lang geleden een lichte ontspanning in de economische verhoudingen te kunnen worden verwacht, de hoop daarop zal na het recente verloop der gebeurtenissen voor een ieder wel vervlogen zijn. De verscherping van de internationale verhoudingen, de toenemende bewapening over vrijwel de gehele wereld, de phase van oorlogseconomie, welke in de Verenigde Staten is ingetreden en meer en meer haar invloed op de wereldeconomie doet gevoelen, hebben ook op de economische toestand van ons land hun schaduw afgeworpen op een wijze, welke moeilijk kan worden misverstaan. Een ingetreden scherpe prijsverhoging van tal van belangrijke verbruiks- en productiegoederen doet zich, gepaard met een geleidelijke stijging van de kosten van het levensonderhoud, als een dreiging van onze welvaart in heden en naaste toekomst aan ons voor.

Deze nieuwe prijsgolf is een van de vele stoten, welke het prijsniveau in de laatste decennia heeft moeten opvangen. De ondervinding leert en het is niet te verwonderen, dat bij het overwegen van de maatregelen om deze nieuwe stoot op te vangen, steeds het eerst wordt gedacht aan die middelen, welke eerder in soortgelijke gevallen werden toegepast. Zo valt te begrijpen, dat in deze dagen van vele zijden de roep om een algemene prijsstop is gehoord, teneinde een einde te maken aan de noodlottige

spiraalbeweging van lonen en prijzen. In het verleden, dat in de geest ver achter ons schijnt te liggen, doch waarvan wij in jaren nog niet zo ver verwijderd zijn, is het middel van de prijsstop bij herhaling door de overheid gehanteerd om bij acute verstoring van het prijsniveau dan wel bij een voor de toekomst dreigende prijsverhoging de economische toestand zoveel mogelijk in de hand te houden.

Zo zag onze regering zich bij de recente verscherping van de internationale politieke en economische verhoudingen voor de beslissing geplaatst of zij opnieuw naar dit middel zou grijpen om een mogelijke sociale en economische onrust te bestrijden, dan wel voor haar politiek een andere weg in zou slaan. Wellicht tegen veler verwachting in is de regering niet de in het verleden meermalen door haar gevolgde weg gegaan; zij heeft een prijsstop onder de bestaande omstandigheden niet de gewenste oplossing gevonden.

In de dezer dagen aan de Tweede Kamer aangeboden Nota over de prijspolitiek acht de regering met het oog op de huidige economische en monetaire toestand van ons land een prijsstop geen goed uitgangspunt van de thans te voeren prijspolitiek. Bij dit oordeel hebben overwegingen met betrekking tot de bestendiging en bevordering van de bestaande internationale economische verhoudingen een belangrijke rol gespeeld. Afkondiging van een prijsstop zou betekenen, dat Nederland zich uit de opbouw van de economische integratie in Europa zou moeten terugtrekken, waarbij de vrijmaking van de internationale handel ongedaan zou moeten worden gemaakt en de handelspolitieke beginselen van de Europese betalingsunie geen toepassing meer zouden kunnen vinden.

In aansluiting op deze beleidsnota was het geluid, dat van regeringszijde in de volksvertegenwoordiging werd gehoord, wel een geheel ander dan daarin bij vroegere gelegenheden, waarbij de prijspolitiek bij het optreden van verstoringen van het prijsniveau aan de orde kwam, had geklonken. Dat werd medegedeeld, dat van overheidswege maatregelen zouden worden getroffen om ongemotiveerde prijsverhogingen te voorkomen en daarmede prijsopdrijving te keren, lag in de lijn van de verwachting. Doch voor het overige geen prijsstop, welke zou hebben ingehouden, dat de toepassing van de vervangingswaarde als grondslag voor de prijsvorming — zoals bij de in het verleden gevolgde prijspolitiek telkenmalen opnieuw is geschied — zou zijn uitgesloten. De Minister van Economische Zaken sprak het grote woord uit, toen hij in de Tweede Kamer als het standpunt van de regering mededeelde prijsbepaling op basis van de vervangingswaarde toelaatbaar te achten, voorzover het de normale voorraden betreft. Normale voorraden — zo luidde het oordeel — zullen tegen vervangingswaarde mogen worden verkocht, abnormale voorraden daarentegen zullen tegen de aanschaffingsprijs moeten worden berekend.

Het is deze belangrijke uitspraak, welke mij dit artikel in de pen gaf en mij deed besluiten nog eens terug te gaan naar het verleden om in enkele hoofdlijnen de geschiedenis van het overheidsbeleid met betrekking tot de prijspolitiek te schetsen en daarbij in het bizonder het standpunt van de overheid ten opzichte van de toepassing van de theorie van de vervangingswaarde in het licht te stellen. In de geschiedenis van de laatste 15 jaren ligt op dit punt een les besloten. In dit artikel stel ik mij voor de in het verleden door de overheid gevolgde politiek te beschouwen en zulks bij wijze van uitgangspunt voor een nadere uiteenzetting in een tweede artikel van de vraagstukken, welke de toepassing van de

vervangingswaarde bij de thans ingetreden prijsstijging doet rijzen.

Indien wij terugzien op de maatregelen, die van overheidswege in ons land met betrekking tot de prijscontrole en het vaststellen van calculatienormen zijn genomen, valt in de na elkander genomen besluiten een ontwikkelingslijn te onderkennen. Om deze lijn vast te stellen, willen wij de belangrijkste overheidsbeslissingen met betrekking tot de prijsbeheersing van de laatste jaren de revue laten passeren. Wij willen daartoe nog eens teruggaan tot de noodmaatregelen, welke door onze regering in de jaren, welke aan de laatste wereldoorlog voorafgingen, werden genomen met het oog op de buitengewone economische omstandigheden, welke zich toendertijd voordeden.

De eerste ingreep in het prijsniveau dateert van het moment van de depreciatie van de gulden in September 1936 toen in snel tempo door beide Kamers van de Staten-Generaal een wet werd aangenomen, houdende tijdelijke maatregelen tot het tegengaan van prijsopdrijving. De wet steunde op de overweging, dat het noodzakelijk was maatregelen te treffen, waardoor prijsopdrijving onder invloed van een inflatiestemming kon worden tegengegaan. De Ministers van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Landbouw en Visserij werden gemachtigd voor de binnenlandse markt voorschriften te geven voor de prijzen, waartegen bepaalde goederen ten hoogste mochten worden verkocht.

De uitvoering van deze wet gaf reeds dadelijk aanleiding tot principiële discussies met betrekking tot de vraag, wat onder prijsopdrijving valt te verstaan en waar de grens tussen prijsverhoging en prijsopdrijving moet worden gezocht. Dit was niet, omdat het moeilijk zou zijn prijsopdrijving te definiëren. Prijsopdrijving wijst op de vaststelling van prijzen op een hoger niveau dan bij de economische verhoudingen van het ogenblik gerechtvaardigd is te achten. Deze voor de hand liggende omschrijving biedt echter geen oplossing voor de afgrenzing van prijsverhoging en prijsopdrijving, omdat alles afhangt van de interpretatie, welke van de economische onvermijdelijkheid van de prijsstijging wordt gegeven. Op de vraag, wat prijsopdrijving is, zal een ander antwoord gegeven worden door degene, die in de historische kostprijs de grondslag voor de verkoopprijs meent te zien, dan door degene, die deze grondslag in de kostprijs op basis van de vervangingswaarde wenst te zien gesteld. Er heeft nimmer twijfel geheerst omtrent de prijsverhoging, welke de depreciatie van het ruilmiddel ten opzichte van de van het buitenland betrokken goederen en diensten heeft doen ontstaan. De devaluatie deed de prijzen van de import stijgen, hetgeen onvermijdelijk moest leiden tot een kostenverhoging en daarmede tot een prijsverhoging van de producten, waarin buitenlandse grondstoffen en fabrikaten waren verwerkt. Ook de verhoging van de scheepsvrachten en van andere door het buitenland bewezen diensten deden de kosten en prijzen stijgen. Deze verhoging heeft nimmer een onderwerp van discussie uitgemaakt, waar het steeds voor iedereen duidelijk is geweest, dat dit een prijsverhoging en geen prijsopdrijving is. Anders heeft het gestaan met de prijsverhoging van de binnenlandse goederen en diensten, waarbij zich het probleem voordeed t.a.v. de grondslagen van de economisch verantwoorde calculatie van de aanwezige voorraden. Het vraagstuk van het calculeren tegen de vervangingswaarde werd daarmede aan de orde gesteld en het is de verschillende beoordeling omtrent de aanvaardbaarheid van de vervangingswaarde, die de netelige kwestie prijsverhoging-prijsopdrijving in het brandpunt van de belangstelling stelde.

Daar de regeling bij de wet geen uitsluitsel gaf op de vraag of de toepassing van de theorie van de vervangingswaarde zou worden toegelaten, bestond allerwege onzekerheid wat in de zin van de wet als prijsverhoging en wat als prijsopdrijving zou moeten worden aangemerkt. Opmerkelijk was het hoe het aantal „aanhangers" van de theorie van de vervangingswaarde in deze dagen toenam. Hadden vele practici in dit economisch leerstuk tot voor kort niet veel meer dan een „theorie" gezien, de gedachte, die aan dit leerstuk ten grondslag ligt, vond thans van alle zijden instemming, nu de schadelijke gevolgen van de oude tot dusverre nagenoeg algemeen gevolgde wijze van kostprijsberekening op basis van de historische kostprijs zich begon af te tekenen. Wat aanvankelijk slechts „theorie" leek, werd levende werkelijkheid!

De onzekerheid aangaande de bedoeling van de regering nam toe toen de betrokken Minister op een desbetreffende vraag in de Tweede Kamer verklaarde, dat hij het vraagstuk van de vervangingswaarde in het midden wilde laten. Blijkbaar wilde de toenmalige bewindsman zich niet aan enige interpretatie van de wet binden; de Kamer moest volstaan met de verzekering, dat de wet redelijk zou worden toegepast. Dat het bedrijfsleven met deze vage verklaring in het onzekere werd gelaten omtrent de wijze, waarop aan de wet uitvoering zou worden gegeven, kan niet als een sterk punt gelden van het destijds gevoerde beleid. Op 1 Maart 1937 liep de aan de regering verleende machtiging af. Doordat de stijging van het prijsniveau geen al te grote omvang aannam, is — achteraf gezien — de invloed van de wet geen schadelijke geweest. Wat de prijsopdrijving betreft, mag men zelfs zeggen dat de regeling gunstig heeft gewerkt, omdat de koortsachtige inflatiestemming spoedig de kop werd ingedrukt.

Een nieuwe noodzaak om in het prijsniveau in te grijpen deed zich voor in de spannende dagen van September 1938, toen nieuwe economische moeilijkheden werden gevreesd onder invloed van de politieke spanningen ten tijde van de conferentie van München. Andermaal zag de regering zich genoodzaakt in te grijpen, hetgeen leidde tot de wet van 30 Sept. 1938. Deze wet en die van September 1936 ten tijde van de depreciatie van de gulden zijn als voorgangsters te beschouwen van een definitieve regeling, neergelegd in de Prijsopdrijving- en Hamsterwet, welke van Januari 1939 dateert. Deze wet beoogt het voorkomen van de prijsopdrijving van goederen en diensten, alsmede het hamsteren van goederen in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden. Drie middelen, welke direct of indirect de prijsvorming beinvloeden, werden in de wet aangewezen, t.w. prijszetting door het vaststellen van maximum prijzen, een verbod van prijsopdrijving en een hamsterverbod. Ook voor het ongemotiveerd achterhouden van voorraden door producenten werden maatregelen genomen.

Evenals in 1936 leefde de vraag op wat als prijsopdrijving moest worden beschouwd. Blijkens het Voorlopig Verslag oordeelden vele leden van de Kamer het noodzakelijk, dat in de wet werd omschreven wat onder prijsopdrijving moet worden verstaan. Ook ditmaal verklaarde de betrokken bewindsman in zijn Memorie van Antwoord geen criterium van prijsopdrijving in de wet te willen opnemen, waardoor wederom een toestand van onzekerheid werd geschapen, welke niet werd weggenomen toen in September 1939 door het Departement een toelichting werd gegeven wat het als prijsopdrijving wenste te beschouwen. De vraag bleef bestaan welke grondslagen voor de kostprijsberekening werden aanvaard. Een regen van adressen van organisaties van ondernemers aan het Departe-

ment van Economische Zaken volgde, waarin om een duidelijke uitspraak werd gevraagd en waarin er op werd aangedrongen toe te staan, dat de prijscalculatie op basis van de vervangingswaarde zou worden toegelaten.

Bij de onzekerheid, welke aldus werd gelaten, zag de rechter zich voor de netelige taak gesteld uitspraak te doen in processen, welke bij hem aanhangig werden gemaakt. In het najaar van 1939 werd door verschillende rechtbanken uitspraak gedaan, welke met elkander in flagrante tegenspraak waren. Het kan wellicht interessant zijn na zoveel jaren enkele voorbeelden daarvan aan te halen. Tegenover vrijsprekende vonnissen, waarbij een prijsstelling op basis van de gestegen vervangingswaarde niet als prijsopdrijving werd aangemerkt, stonden uitspraken, waarbij veroordeling wegens overtreding van de wet werd geconstateerd. Zo qualificeerde het Openbaar Ministerie van Dordrecht in 1939 een gedaagde, die de vervangingswaarde had toegepast, als onfatsoenlijk, aangezien — het staat woordelijk in de stukken — „fatsoenlijke kooplui hun oude voorraden immer tegen de oude prijs, de factuurprijs, verkopen". De rechter deelde kennelijk de opvatting van het O.M. en sprak een veroordeling uit. Nog geen 14 dagen later sprak de Groningse Rechtbank twee verdachten vrij, die in een proefproces een gerechtelijke uitspraak hadden uitgelokt. Twee manufacturiers hadden zich laten verbaliseren voor de verkoop van wol van 45 ct. per ½ kg., die zij een dag tevoren aan dezelfde afnemer tegen 35 ct. hadden aangeboden. De uitspraak luidde, dat de Rechtbank niet bewezen achtte, dat gedaagden zich aan opzettelijke prijsopdrijving hadden schuldig gemaakt, al hadden zij een hogere prijs gemaakt. Deze prijsverhoging achtte de Rechtbank gerechtvaardigd, omdat — het slot van de motivering is woordelijk — „verkoop zonder prijsverhoging zou leiden tot kapitaalsvermindering". Daartegenover staat een uitspraak van de Rechtbank te Middelburg, dat oude voorraden op basis van de uitgaafprijs moeten worden verkocht en dat voor nieuwe inkopen tegen gestegen prijzen — ik geef het vonnis in vrije bewoordingen weer — het ontbrekende geld maar moet worden geleend. Men zou een bloemlezing van deze rechterlijke vonnissen kunnen samenstellen. De argumenten, waarop de toelating van de toepassing van de vervangingswaarde werd afgewezen, waren vaak hoogst bedenkelijk; niet minder bedenkelijk echter waren somtijds de argumenten, waarop voor de toepassing van het beginsel van de leer van de vervangingswaarde werd gepleit.

Wanneer men achteraf de destijds gevolgde regeringspolitiek beziet moet men tot de conclusie komen, dat blijkbaar met voorbedachte rade de interpretatie in het vage is gehouden. Blijkbaar heeft de regering in die dagen vrees gehad voor prijsopdrijving als gevolg van speculatieve manipulaties. Een steun voor deze zienswijze vindt men in een uitlating in de „Nota over de economische verdediging van de Nederlandse Volkshuishouding", van December 1939, waarin omtrent het prijsvraagstuk werd gezegd, dat de tot heden genomen maatregelen, waarbij een prijsberekening op basis van de vervangingswaarde niet werd toegestaan, een incidenteel karakter droegen. „Intussen — zo gaat de nota verder — is het vraagstuk der vervangingswaarde in betekenis verminderd, doordat de voorraden, welke bij het uitbreken van de oorlog aanwezig waren, geleidelijk werden opgeruimd". Deze toelichting maakt veel van de regeringspolitiek duidelijk. Kennelijk heeft de regering aanvankelijk het beginsel van de vervangingswaarde doelbewust willen uitschakelen, uit vrees, dat bij toepassing daarvan de prijsbeweging niet in de

hand zou kunnen worden gehouden. Dat de regering winsten op speculatieve voorraden, ingekocht tegen vooroorlogse prijzen, heeft willen voorkomen, blijkt uit een tweede Nota over de economische verdediging, waarin ten aanzien van de toepassing van het beginsel van de vervangingswaarde onderscheid wordt gemaakt tussen normale handelsvoorraden en voorraden, welke groter zijn. Alleen ten aanzien van de normale voorraden wordt de calculatie van een als reëel te beschouwen vervangingswaarde toelaatbaar geacht. Hoe echter te bepalen wat een normale voorraad is? Om de moeilijkheden daaraan verbonden te ontlopen heeft de regering — zo moet men aannemen — het beginsel van de vervangingswaarde eerst willen vrijlaten toen zij kon aannemen, dat speculatieve voorraden grotendeels waren verdwenen, een verklaring, welke wij geenszins als een verdediging van het gevoerde prijsbeleid wensen te zien beschouwd.

Een nieuwe phase ging de prijzenpolitiek in toen werd bepaald, dat besprekingen tussen Departement en Bedrijfsleven zouden worden geopend voor het totstandkomen van algemene prijsregelingen. De herinnering daaraan zal — zo mag worden verwacht — nog te levendig zijn, dan dat daarop uitvoerig zou behoeven te worden ingegaan. Voor sommige bedrijfstakken werden richtprijzen vastgesteld, die naar gelang van de omstandigheden konden worden gewijzigd, voor andere bedrijfstakken, waarvoor een uniforme prijsregeling niet mogelijk bleek, werden calculatie-schema's opgesteld, waarin de kostenelementen werden aangegeven, welke in de kostprijs mochten worden opgenomen. In deze richtprijzen en richtschema's zag de regering een mogelijkheid tot doorvoering van haar prijzenpolitiek.

Al spoedig deed zich de noodzaak voor opnieuw een algemene prijsstop uit te vaardigen, toen op de noodlottige 10 Mei dag 1940 de oorlog uitbrak. Een nieuwe prijsgolf onder de druk van de omstandigheden was te vrezen. Nog diezelfde dag kondigde de regering een algemene prijsstop af door het uitvaardigen van het verbod om goederen te verkopen of te verhuren tegen prijzen, hoger dan de op 9 Mei 1940 geldende prijzen. Het prijzen-, kosten- en inkomenspeil werd op dat van 9 Mei gefixeerd en het prijsvormingsmechanisme werd als het ware in deze stand vastgeschroefd. *Elke* prijsverhoging werd verboden. De gebeurtenissen volgden elkander snel op. Na de capitulatie op de 15de Mei werd enige dagen later de prijsstop door de bevelhebber van het Duitse bezettingsleger bevestigd. Aanvullingen van Duitse zijde en van de Nederlandse opperbevelhebber van land- en zeemacht (besluit inzake arbeidsgeschillen) volgden.

De tijdelijke maatregelen, waarbij de prijsstop werd ingevoerd om acute moeilijkheden te voorkomen, werd gevolgd door een definitieve regeling waarmede de Nederlandse prijspolitiek in een nieuwe phase kwam, n.l. de Prijzenbeschikking 1940 Nr. 1. Deze Beschikking legde het Nederlandse prijspeil vast op het niveau van 9 Mei. Wij zullen kort zijn ten opzichte van de overwegingen, die aan deze regeling ten grondslag liggen. Enerzijds had de regeling ten doel prijsstijgingen onder invloed van de schaarstevrees tegen te gaan, anderzijds werd de regeling doelmatig geacht om een aanpassing tussen het Nederlandse en het Duitse prijsniveau te bevorderen. De ontwikkeling van het prijsniveau in beide landen was na de jaren van de crisis van 1929 tegengesteld verlopen, waardoor het Duitse prijspeil hoger lag dan het Nederlandse. De prijsstop had mede ten doel schoksgewijze veranderingen in het prijsniveau, die als

gevolg van de bovengenoemde omstandigheden konden worden verwacht, tegen te gaan.

Dat onder de gegeven omstandigheden de toepassing van de vervangingswaarde buiten werking werd gesteld valt niet te verwonderen. In de Detailprijzen-Beschikking werd calculatie op basis van de vervangingswaarde voor de vaststelling van de verkoopprijzen nadrukkelijk uitgesloten. Het samenstel van voorschriften rondom de Prijzenbeschikking 1940 heeft zich lange tijd gehandhaafd. Niet alleen in de jaren van de bezetting, maar ook daarna. De bezwaren, die het bedrijfsleven tegenover deze regeling heeft kenbaar gemaakt, in het bizonder in de tijd toen na de oorlog de mogelijkheid tot vervanging zich wederom voordeed, liggen nog te vers in het geheugen dan dat het nodig zou zijn om deze hier naar voren te brengen. Talrijke malen zijn van overheidswege toezeggingen gedaan, waarbij op korte termijn het toelaten van de calculatie op basis van de vervangingswaarde in uitzicht werd gesteld. Het zou echter tot de jaren 1948 en 1949 duren alvorens van een merkbare vermindering van het ingrijpen der prijsbeheersingsorganen sprake zou zijn. Kennelijk is ook hier weer de grondslag van de gevolgde politiek geweest de daling van het prijsniveau af te wachten.

Een prijsdaling scheen zich intussen af te tekenen toen de toenemende internationale spanningen van de laatste tijd en het gewapend conflict in Korea aan alle verwachtingen een einde maakte. Wij zien ons thans gesteld in de situatie, waarvan ik in de aanhef van dit artikel melding maakte. Weer zou een prijsstop kunnen worden verwacht. Het is niet mijn bedoeling in beoordeling te treden van de door de regering naar voren gebrachte argumenten, welke haar onder de bestaande economische verhoudingen tot het afwijzen van een prijsstop deden besluiten. Ik wil mijn aandacht bepalen tot de situatie, welke uit deze beslissing voortvloeit. De zin van deze beslissing en van haar uitspraak omtrent de toelaatbaarheid van het calculeren van de vervangingswaarde is deze, dat de regering voor de huidige economische omstandigheden de prijsstijging heeft aanvaard. Haar uitspraak omtrent de vervangingswaarde houdt in, dat de regering — voor de eerste maal in de geschiedenis van haar prijspolitiek nadrukkelijk gesteld — de prijsstijging aanvaardt in haar gevolgen van de vermindering van het reële nationale inkomen. De beleidslijn, die aan dit standpunt ten grondslag ligt, moge een uiterst belangrijke worden genoemd, zij is niet verrassend voor degene, die zich vertrouwd voelt met de theorie van de vervangingswaarde. De grondgedachte van deze theorie — zo drukte ik het in mijn intreerede uit — kan niet zonder schadelijke gevolgen worden verwaarloosd. Ook in de vroegere, in bovenstaand overzicht geschetste, perioden, toen bij overheidsbesluit de toepassing van de vervangingswaarde werd uitgeschakeld, heeft de prijsstijging een vermindering van het inkomen tot gevolg gehad, een vermindering echter, die gecamoufleerd en gemutileerd door een samenstel van vigerende fiscale bepalingen niet tot uitdrukking is gekomen.

Ik wil op de fundamentele vraagstukken, welke hier liggen, op dit moment niet ingaan. Ik wil tot slot van dit artikel slechts vaststellen, dat de aanvaarding van het beginsel van de vervangingswaarde in de prijspolitiek van de overheid een nieuwe situatie heeft geschapen. Een aantal van de vraagstukken, die deze situatie voor het bedrijfsleven met zich brengt, stel ik mij voor in een volgend artikel te behandelen.
